

Wisselstroom

Wisselstroom

Eleonora Reijn

© 2015 Eleonora Reijn
Eerste druk december 2015
ISBN: 9789402143010

INHOUD

TIJD	7
EEN VERRE ROEP	9
VLIJTIG LIESJE	13
DROOM	19
EXCUSES	22
SUE	25
OM ALLES HEEN	29
PASO DOBLE	35
EEN ONVERGETELIJKE GEBEURTENIS	41
DE TRANSMONGOLIE EXPRES	51
DE ANDERE GIDS	56
EEN ZOMERSE MORGEN	58
GELUKSVOGEL	62
SCHADUWKANT	64
TUSSENTIJD	68
JA-WOORD	73
SMOESJES	77
DE VONDST	79
DE BOODSCHAPPER VAN MARATHON	89
TERUGKEER	93
EEN HEMELSE GLIMLACH	97
DE FORTKERK IN WILLEMSTAD	101
RUIMTE	105
MEDEMENS	120
ONBEGONNEN WERK	123
LIJN 14	132
DE BANK	136
NAAR HUIS	138
VRIENDEN	143

JUDAS	146
FOCUS	152
ZILTE STILTE	159
BEELDSCHONE DRAAK	164
BASJE	170
EEN BANANENBOOM IN DE SNEEUW	173

TIJD

Morgen! Morgen zal ze gaan!

De vrouw glimlacht, draait de punten van het papieren zakje drie maal rond en legt er een knoop in. Zo, het is klaar voor vandaag. Speurend kijkt ze de winkel rond. Dat doet ze elke avond na de sneltrein van 17.53 uur. Ze weet dat ze dat doet en ze houdt ervan dat te weten.

Zo is haar leven, ingericht op het ritme van de vlak voor haar winkelraam langs razende trein. Al zo lang ze zich herinneren kan, is het zo gegaan.

Haar moeder zette, toen zij nog klein was, de aardappelen op om 12.02 uur, na de trein naar het westen die in die dagen op het middaguur langs stooft. Zij zat dan bij het raam, net uit school en wist, na de 12.02 zou moeder het geborduurde tafelkleed uit de la nemen en uitspreiden over de tafel in de kamer achter de winkel. Ze aten altijd snel, want om 12.33 uur kwam de enige stoptrein van de dag en heel vaak klapperde dan het toegangshekje van hun voortuin en waren er een paar klanten in haar moeders winkel.

Sinds jaren stoppen er geen treinen meer. Het stationnetje is niet meer in gebruik. Het hekje klappert nu alleen nog maar door een langs denderende trein. Zoals nu, na de 17.53.

Peinzend staat ze stil bij de kassa. Werktuigelijk sluit ze die af, draait de sleutel om en legt die achter zich op de plank bij de gele bussen. Het late zonlicht dat schuin door het raam valt geeft de bussen een zonnige uitstraling, in schrill contrast met de overige uitstalling.

Ze gaat! Morgen! Ze zal afsluiten, zoals ze alle avonden heeft gedaan, 43 jaar lang, nadat moeder is overleden. Ze zal de sleutel achter zich op de plank leggen bij de gele bussen, haar

schort aan het haakje achter de deur hangen, de lege kopjes en het ene bordje mee naar de achterkamer nemen en gaan.

59 jaar is ze nu, het geeft niet, de jaren zijn niet belangrijk. Tijd is een begrip van de mensen om haar heen. Die hebben alles altijd op tijd gedaan in het leven, op de tijd die voor iets is aangewezen. Ze vinden haar vreemd, de mensen, een zonderlinge; zij heeft niet meegedaan aan die tijdsindeling, zij hoort er dus niet bij.

Gedachteloos strijkt ze even door haar al wat grijzende haren.

Langzaam knoopt ze haar schort los, bind de strikken samen en hangt het aan het haakje achter de deur.

Haar tijd breekt aan, ze weet het. De hele dag al is er een lichte spanning in haar handelingen, een warme gloed in haar lijf.

Steeds heeft ze geweten dat dit moment zou komen, het is goed.

Morgen, na de 17.53, zal ze gaan.

EEN VERRE ROEP

Langzaam verregende de zomer. Zwaar van het vocht bogen de hortensia's hun grote bloemen naar de grond, de rozen vielen, nog half in de knop en toch al bruin verkleurd, futloos op de grond en het te hoge natte gras veegde steeds bruinige strepen langs mijn enkels en de zoom van mijn rok.

Uit verre streken vielen groeten in de bus. Gewoontegetrouw klemde ik ze achter de prenten in de hal, me bewust, hoe tegenstrijdig ook, dat ik niet wilde ruilen. De grijze luchten, de ingehoudenheid van de natuur en de leegte van de stad boden mij de kans om orde op zaken te stellen in mijn hoofd. Ik had daarbij het onbestemde gevoel dat ik op iets wachtte.

En toen was daar opeens die foto.

Peinzend staarde ik steeds maar weer naar die sepiakleurige afdruk op mijn bureau.

Een groot gezelschap zit in een halve cirkel stijf rechtop met het gezicht naar de fotograaf gekeerd. Een dame in een lange, lichte, mousseline jurk, een veel oudere, heel tengere dame in sarong en kabaai, een grote man met een krulsnor, gekleed in een wit tropenkostuum met daarop een horlogeketting.

Daarachter drie jongemannen ook in witte pakken, met vlinderdasjes, een jonge vrouw in lichte katoen met witte schoenen met naaldhakken en een meisje van een jaar of twaalf. Voor dit gezelschap op de grond zit een meisje van een jaar of vier in een lichte, gesmoke jurk, de haartjes stijf achter haar oortjes geborsteld en daar vastgezet met een grote witte strik. Op haar schoot koestert zij een pluchen aapje en haar rechterhandje ligt op de kop van een hond op wielen. Met ernstige ogen kijkt zij op naar de fotograaf. Mijn moeder. "Madioen 1925" staat er op de achterkant.

Mijn grootouders, overgrootmoeder Nicolien, mijn ooms Eddie, Chris en Karel, mijn tantes Eleonora en Jeanne, en op de grond mijn moeder, Marie-Louise.

Op de foto is ook een deel van het huis zichtbaar, een in mozaïek gelegde marmeren vloer, hoge witte jaloeziedeuren, donkere, bewerkte houten tafels en stoelen, hoge planten in glanzende potten.

Mijn grootvader was resident in Madiun op Oost-Java tijdens het interbellum.

Zo lang ik mij kan herinneren, ben ik geboeid door de Indische jeugd van mijn moeder. Vroeger vertelde zij er vaak over. Nu lijkt dat boek voor altijd dichtgeslagen.

Zo vertelde ze over het grote huis, meer een paleis, waarin zij woonde. Over de voorgalerij met de vele zitjes, de parkachtige tuin met de waringins, de ronde oprijlaan, waar bij gelegenheid van ontvangsten de rijtuigen en auto's af- en aan reden. Ze verhaalde over de grote slang die een keer achter mijn grootvaders rug onhoorbaar het raam van zijn wc was binnengegleden en hoe vervolgens de bedienden, toegesneld op zijn gebrul, de slang met stokken hadden weggeleid.

Doodmaken zou immers ongeluk over hen afroepen. Over haar baboe vertelde ze, die op een matje voor haar deur sliep. Hoe zij toch kans zag om 's middags, tijdens de verplichte rusttijd, onder haar klamboe uit te glippen om op de achtergalerij met de kinderen van de bedienden te gaan spelen. Over de nonnenschool waar zij dagelijks door de chauffeur heen werd gebracht. En over de grote zwarte kippen, die een eigen huisje in de tuin hadden op het achtererf, haar enige vriendjes.

De foto op mijn bureau werd langzaam een dagelijkse trekpleister, een geestelijke magneet.

Terugkijkend op die zomer, lijkt het wel alsof ik toen betoverd werd door een lokkende klank, een verre roep, uit een verliezend verleden.

Mijn aanvankelijke inertie maakte plaats voor een onbedwingbare behoefte aan kennis over het land waarin mijn moeders jeugd zich heeft afgespeeld. Ik ging op zoek in boeken en geschriften naar de verhalende passages over het oude Indië. Alles interesseerde me. Van de V.O.C. tot de bestuurlijke organisatie door het Nederlandse gouvernement, de ellende van de jappenkampen, de moderne reisverslagen.

Minutieus ploos ik ook de talloze verhalen uit van Nederlanders, die toen in Indië mede de Europese stand vormden, vaag hopen dat er opeens iets over mijn grootouders zou geschreven staan. Peinzend staarde ik lange tijd naar vergeelde krantenknipsels over een ontvangst in 1919 door de resident van Madiun.

Ongemerkt was het eind augustus geworden.

Om mij heen was het leven van alledag al weer lang van start gegaan. Ik had het niet gemerkt, in de ban als ik was van de beelden van mensen, gebeurtenissen, kleuren, schoonheid, worsteling ook, pijn en ontgoocheling die uit dat dichtgeslagen boek mijn stille, lege hoofd waren binnen gegleden.

De reis naar het land van mijn moeders jeugd heb ik inmiddels gemaakt.

Indië is weer Indonesië, een land verweven met de Nederlandse geschiedenis en gedeeltelijk met die van mijn familie. De beelden zijn verstild, de mensen losgelaten en de gebeurtenissen opnieuw tot rust gebracht. En zo moet het ook zijn.

Maar toch. Soms, op stille, onbewaakte momenten trilt er iets in mij, nooit heftig, nooit storend of angstaanjagend, maar er trilt iets, onmiskenbaar.

Het is de resonantie van een lokkende klank, een verre roep.

VLIJTIG LIESJE

De zandstorm uit Saoedi-Arabië die Dubai dagenlang in zijn greep heeft gehouden is weliswaar gaan liggen maar vanaf de dhow, de traditionele vissersboot, die de Dubai Creek rondvaart lijkt de skyline van de stad nog gevat in een gelige, mistige lijst. Het op 17 januari 2009 aangebrachte rode knipperlicht op het die dag bereikte hoogste punt van de wolkenkrabber Burj Dubai (818 meter, en daarmee het hoogste gebouw ter wereld) is zelfs onzichtbaar.

Rajesh, de Indiase schipper lacht zijn vriendelijke bruine kraaloogjes tot spleetjes.

‘Die zandmist lost vandaag helemaal op en dan ziet u Dubai pas echt. Alles is groter, nieuwer en duurder dan waar ook, madame.’

Dat valt niet te ontkennen. De eerste aanblik van Dubai doet denken aan een reusachtige, glitterende en glanzende maquette. Kostbaar maar enigszins zielloos. De tijd heeft ook nog niet de kans gekregen zijn sporen na te laten in deze opmerkelijke combinatie van Hong Kong en de Efteling. Immers, van een zanderig parelvissersdorp aan het einde van de 18e eeuw waar onder Engels protectoraat handel werd gedreven met vooral Perzië en India, veranderde dit bescheiden staatje pas in 1966 door de vondst van olie, in de huidige ongeremde, glitterende oase. De geest ging uit de fles, zij het dat Sheik Rashid Bin Al Maktoum met vooruitziende blik niet 100% op olie inzette. Toerisme, financiële dienstverlening en vastgoed werden ook speerpunten van beleid. Het oudste ‘vastgoed’ in Dubai is het Al Fahidi Fort uit 1787, vroeger een bastion tegen (zee)rovers, waar kanonnen bij de teakhouten poort nog getuigen en nu een museum. Het Fort ligt ingeklemd tussen hotels, warenhuizen en de Grote

Moskee. Bussen, taxi's en vrachtauto's worstelen zich er langs. Een foto van het Fort in 1920 toont slechts het Fort in een woestijnlandschap met grazende kamelen er voor en een paar Arabieren die leunend op hun kromme wandelstokken naar de fotograaf staren.

Het eerste regeringsgebouw, tevens residentie van de Sheik, het Sheik Saeed Al Maktoum House is nu ook een museum. Voornaam door de sobere belijning van rechthoekige ruimten, smalle boogramen met hier en daar Arabische motieven uitgewerkt in deurlijsten en portalen is dit een verademing, en getuigt ook nog, gelukkig, van waardering voor de menselijke maat. Het meest opmerkelijke zijn de vierkanten windtorens die boven de muren uitsteken. De vele openingen vingen elk zuchtje wind dat voor verkoeling kon zorgen en temperden de soms hete woestijnwinden alvorens ze verder konden binnenwaaien. Airconditioning avant la lettre.

Adil, de Arabische suppoost, schudt zijn hoofd.

'Is ouderwets. Niet meer nodig.' Trots opent hij zijn kantoordeur. Vrieskou wasemt naar buiten. Een collectie foto's over het leven hier, tot ongeveer halverwege de 20e eeuw, toont de Sheik gekleed in de traditionele witte dracht, een grote riem, wapperende hoofdbedekking, sandalen, een ringbaard, een valk op de rechterarm, omringd door zijn stamleden. Barastihutten (hutten van palmbladeren), kamelen, en op de achtergrond, in een nog lege woestijn, deze residentie. Parelvisser met een soort wasknijper op de neusvleugels, met tien en een dhow op het droge trekkend, kamelen, puntbergen kruiden op lappen op de grond. Nergens vrouwen.

'Alles is anders nu!' Adil wijst naar de wolkenkrabbers op de andere oever.

‘Dubai is wereldberoemd!’ Hij lacht met spierwitte tanden onder zijn zwarte snor.

‘Miljoenen toeristen. Niet voor dit museum. Voor modern vastgoed en voor shopping!’

Vastgoed in de 21e eeuw in Dubaï is meer dan modern! Alles lijkt mogelijk. De over elkaar heen gebouwde snelwegen die de stadsdelen Bur Dubai en Deira met elkaar verbinden, slingeren tussen adembenemend mooie, uit glas en staal opgetrokken wolkenkrabbers met namen als “Wings of Arabia” en “Dubai Star”. Woonwijken in Spaanse stijl genaamd “The Haciënda’s” en “The Ponderosa” wedijveren met de wijk ‘The Living Legend’, waar volgens de makelaarsfolder ‘alles uit sprookjes en legenden vertaald is naar gerieflijk wonen in de 21e eeuw, bijvoorbeeld in “The Sindbad Towers” of “The Caesar Towers”. Ook een replica van The Forbidden City uit Peking krijgt een plek op het woestijnzand van Dubai. “Leven zoals de vorsten in Keizerlijk China, nu voor iedereen” zo werft de folder van “International City Properties”.

Langs de stam van de Palm van het beroemde kunstmatige Palmeiland staan woontorens van kathedraalachtige allure. Atlantis, het 1½ miljard kostende resort op de kop van dit ultieme staaltje van (onder meer Nederlands) technisch vernuft gaat elk voorstellingsvermogen te boven.

‘Nederlandse baggeraars deden het werk.’ Mijn plaatsvervangende trots is van korte duur.

‘Dubai maakte het mogelijk, madame, daar gaat het om!’ Abdullah, evenementenmanager van het hotel buigt licht terwijl hij antwoord geeft, de loodwit geblokte hoofddoek blijft onwrikbaar op zijn plaats, onwrikbaar als de eeuwige glimlach vanonder het dunne snorretje.

Edward Quinlan UAE countrypartner Ernst & Young en 20 jaar inwoner van Dubai formuleert het als volgt: “De groei van

Dubai gaat met de snelheid van een meteoriet. Dubai loopt steeds voor op zijn burens, rekt voortdurend zijn grenzen op. Daarbij stimuleert Dubai mensen om hun dromen waar te maken en mensen komen hier om dat dus te gaan doen.”

(Khaleej Times)

Naast de 1½ miljoen Arabieren leven en werken hier dan ook 1½ miljoen contractarbeiders uit India, Pakistan, Sri Lanka, Afrikaanse landen en Vietnam. Ze werken hard, gaan eens per 2 jaar een maand naar huis en “bewonen een bed” in een kamer met 2 tot 5 anderen. Zonder uitzondering voelen zij zich prettig in Dubai.

‘In uw land zijn ze niet zo gastvrij madame, ook al willen wij alleen maar hard komen werken.’ De Pakistaanse chauffeur kijkt mij donker aan via zijn spiegeltje.

‘In Dubai zijn we welkom zonder restricties!’

En ja, shopping...!

Een duizelingwekkend aanbod, aangeboden in winkelcentra die zijn uitgevoerd in de sfeer van het oude Egypte, van een traditionele “14e-eeuwse” Bagdad-souk, van Las Vegas, van de Emiraten met daarin tevens de hoogste indoor-skibaan ter wereld, tot het Oude Rome toe.

Overdaad?

Het Burj Al Arab hotel is het enige 7-sterren hotel ter wereld. Gebouwd in de vorm van het zeil van de dhow. Een overnachting tot E 40.000, - met privé butler, privé limousine en privé lift. Op het helikopterplatform van het hotel (321 meter boven de zeespiegel) speelden op 23 februari 2006 Agassi en Federer hun duizelingwekkende tennismatch. De oproep voor het gebed vanaf de Moskeeën klinkt verrassend vertrouwd, een geruststelling bijna dat hier toch ook nog gewoon leven schuilt onder de extravagante buitenkant.

Kadim, de Srilankese taxichauffeur knikt.

‘Geloof is belangrijk voor de Arabieren. De Islam is hier de godsdienst. Arabieren zijn heel tolerant. Ik ben Hindoe en dat vormt geen enkel bezwaar. Helaas heb ik bijna nooit gelegenheid voor tempelbezoek. Ik moet werken, anders weg!’ Een snelle glimlach als om de uitspraken te verzachten. Wiens brood men eet...

We rijden met Kadim door de woestijn naar het dorpje Hatta, 115 km zuidoost van Dubai. Het kleine fort hier uit 1896 dat beschouwd wordt als nationaal erfgoed werd gebouwd als behuizing voor de Sheik, en als plaats waar op regeringsniveau werd gesproken over beleidszaken. Ook hier diezelfde voorname soberheid van stijl en uitvoering als bij het Al Maktoum House. Drie traditioneel geklede Arabische suppoosten kijken vanonder palmladeren afdak bij de ingang verbaasd op naar de bezoeker.

‘Ja, het is mooi hier, maar Dubai is mooier. Toeristen komen niet voor dit fort. Ze komen voor Dubai. Voor fun!’ Ze lachen hun witte tanden bloot en schikken de rood-witte hoofddoeken.

‘Ga met Allah, madame.’

Na de serene stilte in Hatta lijkt de hektiek in Dubai nog heviger. Snerpende zaaggeluiden, stoomwolken, dreunen en drillboren. Gigantische hoogwerkers, hijskranen en overall contractarbeiders in lichtgevende hesjes.

In deze op topsnelheid draaiende economie (alhoewel zelfs over Dubai sombere prognoses in de pers verschijnen) blijkt een verrassend oog voor detail: elk overgebleven plekje langs stoepen, afritten, viaducten en zelfs om bouwputten heen, is aangeplant.

Op een ondergrond van kilometers spiraalvormige waterslangen zijn duizenden en duizenden borders aangelegd met overal hetzelfde bloemetje: de *Impatiens Walleriana*, bij ons beter bekend als Vlijtige Liesje.